

Några ord om idioti och uppfostringsanstalter för sinnesslöa barn 2 Om vård...

Kjellberg, Nils Gustaf,

78 Fc Br.

National Library
of Sweden

Unders.
Abnorm.
Idiot.
(Bd. 6)

Om idioti och om uppfostringsanstalter för

sinnesslöa barn

af G. KJELLBERG ¹⁾.

2. Om vårdanstalternas uppkomst.

Det första försöket att på methodisk väg uppfostra och undervisa en idiot synes hafva blifvit gjort i Frankrike i början af detta århundrade och anledningen dertill gaf en besynnerlig händelse, som på den tiden väckte mycken uppmärksamhet. I ett af de sydliga departementen hade man i en skog påträffat ett förvildadt barn, som med en apas snabbhet tog till flykten så snart någon försökte att närma sig. Det var en gosse af 11 à 12 års ålder, som fullkomligt naken lik ett vildt djur ilade genom skogen. Slutligen sprang han upp i ett träd utstötande ett vildt tjut till tecken af förskräckelse; han blef då fasttagen och förd till auctoriteterna på platsen, men ingen kunde lemna några upplysningar om barnet eller angifva, huru länge det på detta sätt uppehållit sig i skogarne. Gossen var fullkomligt förvildad och kunde hvarken tala eller i ringaste mon uppfatta tilltal. Efter skogen, der han uppfångades, kallades han *Le sauvage de l'Aveyron* och fördes till Paris, der han beskådades af den stora hopen såsom en verklig vilde.

Äfven de lärde råkade i uppståndelse öfver den stora märkvärdigheten. Öfverläkaren vid Salpêtrière den berömde PINEL

1) Fortsättning från Upsala Läkareförenings Förhandlingar Bd. IV pag. 656.

Säpts. nr. Upsala Läkareförenings förhand-
lingar. Bd 6 (1870/71).

förklarade gossen vara en idiot, som råkat blifva öfvergifven, och som på egen hand lifnärt sig i skogen, tilldess han uppäcktes, men till en så prosaisk förklaring ville ingen lyssna; — han förblef en sauvage. Det beslöts, att han skulle uppfostras efter alla konstens reglor, och att noggranna iakttagelser skulle dervid göras öfver den tvistiga frågan om begreppets uppkomst och utveckling.

Ministern för inrikes ärender M:r DE CHAMPAGNY resolverade, att Le sauvage de l'Aveyron skulle öfverlemnas till dr ITARD, läkare vid institutet för döfstumma i Paris, och denne erhöill om honom serskilda instructioner.

Det dröjde ej länge, innan ITARD märkte, att gossens yttre sinnen voro bristfälliga, och hans första uppgift blef sålunda att på methodisk väg söka stärka och förbättra dessa. Han utgick härvid från LOCKES åsigt, att alla begrepp väckas genom den erfarenhet, som vinnes genom sinnena. Utvecklingen gick ytterst långsamt, men det lyckades likväl den ihärdige läraren att under loppet af 5 år lära sin elev att fixera sin blick, urskilja färgerna, med säkerhet begagna sina lemmar och slutligen äfven att tala, ehuru högst ofullständigt. Det var år 1800 som ITARD började sina lectioner med sin vilde, och 1806 förklarades dessa afslutade. Den unge mannen hade stadnat på en nog låg ståndpunkt i intellectuelt afseende, men resultatet var dock i det hela ganska tillfredsställande med afseende på det skick, hvori eleven mottogs.

Så fast var dock på denna tid öfvertygelsen om idioternas ohjelpighet, att ITARD sjelf icke trodde sig hafva haft att göra med en idiot, just emedan han såg honom vara mottaglig för undervisning. Sannolikt skulle han eljest icke från början med honom hafva tagit någon befattning.

Den förste, som från medicinsk synpunkt kom på tanken, att försök borde göras med att söka bibringa idioter någon uppfostran, synes hafva varit den skarpsinnige dr FERRUS, en af läkarne vid den stora anstalten för vård af sinnessjuke män vid Bicêtre utanför Paris. Bland Bicêtres talrika fattiga underhållstagare fanns äfven ett stort antal sinnesslöa barn, och

det var för dessas uppfostran som FERRUS år 1828 fick till stånd en liten skola för gossar, som snart efterföljdes af tvenne motsvarande för flickor, vid Salpêtrière och vid Hospice de la rue de Sèvres. Dr FALRET, läkare vid Salpêtrière, inrättade den ena och hans vän och collega dr VOISIN den andra. Alla dessa försök ledde dock till ringa praktiska resultat, sannolikt emedan deras egentliga upphofsmän voro alltför mycket upptagna för att kunna egna mycken tid åt ett så tålamsodspröfvande arbete som uppfostran af idioter. Emellertid hade FERRUS lyckats fästa en viss uppmärksamhet vid saken, ehuru den fortfarande af det medicinska publicum betraktades som föga praktisk.

Vid det stora asylet för sinnessjuka qvinnor vid Salpêtrière i Paris var den snillrike ESQUIROL då chef för den förnämsta medicinska servicen. Från alla Europas länder hade han samlat omkring sig lärjungar, som under hans ledning studerade sinnessjukdomarnes då ännu helt nya pathologi. Till servisen hörde jemväl ett betydligt antal qvinliga idioter, hvilkas tillstånd tilldrog sig synnerlig uppmärksamhet hos en af de unge läkarna. Dr SÉGUIN var då assistent hos ESQUIROL och han hade haft tillfälle att taga kännedom om såväl FALRETS och VOISINS åsikter som äfven om den af FERRUS redan öppnade idiotskolan på Bicêtre. Det är äfven sannolikt, att ITARDS äldre försök varit honom till ledning vid uppgörandet af hans plan. Dr SÉGUIN beslöt nämligen att söka utröna, huruvida det vore möjligt att bibringa idioter något slags uppfostran eller icke. Han framställde sina åsikter för ESQUIROL, som för sin del icke hyste några förhoppningar om idioternas förbättring, men likväl gaf honom anvisningar och råd, ifall han ville göra ett försök. SÉGUIN utsåg då bland alumnerna vid Salpêtrière en ung flicka, med hvars undervisning han började år 1831.

Detta försök lyckades så fullständigt, att efter 2 års förlopp SÉGUIN icke kunde erhålla ett intyg, att flickan verkligen varit idiot. Till och med ESQUIROL tviflade att så hade förhållit sig, och då SÉGUIN yrkade på att af honom erhålla en attest, ansåg han sig icke kunna gifva denna under annan form

än, att SÉGUIN på 18 månader lärt ett barn, som på grund af de intellectuela och moraliska egenskaper-
nas ringa utveckling liknade en idiot och var nä-
stan stumt, att bruka sina sinnen och sitt minne
att uppfatta likheter och olikheter, samt att tala,
räkna och skrifva.

Emellertid var nu den allmänna uppmärksamheten fästad
på saken och det dröjde icke länge, innan SÉGUIN fick tillfälle
att i större skala pröfva sin method. Under några år syssel-
satte han sig med att lemna enskild vård åt sinnesslöa barn,
och han erhöi derunder jemväl bemyndigande af regeringen att
hålla offentliga föreläsningar öfver sitt ämne. Det var dock
först 1842 som han sattes i tillfälle att använda sin method
inom de allmänna anstalterna. L'Administration de l'as-
sistance publique meddelade honom då rättighet att vid af-
delningarne för idioter på de stora hospicerna Salpêtrière och
Bicêtre anordna undervisning för de barn, som han ansåg der-
för lämpliga.

Samtidigt nedsattes en commission under ORFILAS ordföran-
deskap för att granska och afgifva berättelse öfver de ernådda
resultaterna. Denna berättelse stadfästade den redan gjorda er-
farenheten och då Pariserfacultetens dåvarande decanus derunder
satt sitt namn, så ansågs frågan afgjord till förmon för SÉ-
GUINS åsigter. Det hade nämligen lyckats för S. att åt barn
med hämmade eller nästan inga förståndsförmögenheter gifva
sinne för ordning, lydnad och arbetsamhet, samt att bibringa
dem kunskaper i läsning, skrifning och räkning.

År 1846 utgaf SÉGUIN sjelf en fullständig redogörelse för
sin method, ¹⁾ hvori han visade, att kroppens helsa och lem-
marnas användbarhet kan vinnas genom kroppsarbete och gym-
nastiska öfningar, och att genom de yttre sinnenas uppöfning
en väg kan banas för kunskapers inhämtande. Genom den mo-
raliska uppfostran kunde slutligen de slöa själsförmögenheterna
utvecklas.

---

1) Traitement moral, hygiène et éducation des idiots. Paris 1846.

Idiotskolan vid Bicêtre öfverlemnades emellertid snart af SÉGUIN till en speciallärare M:r VALLÉE, som utvidgade densamma och införde flera förbättringar i metoden för undervisningen. Härvid hade han dock serskilda svårigheter att bekämpa derigenom, att skolan icke var själfständig, utan utgjorde ett slags appendix till försörjningshuset, af hvars medel den äfven hade sitt underhåll. Under några år förmådde VALLÉE dock att med framgång bekämpa dessa svårigheter. Han anordnade verkstäder för flera slags handarbeten och införde derjemte undervisning i trädgårdsskötsel och jordbruk. I öfrigt sökte han bibringa barnen vanliga skolkunskaper såsom att läsa, skriva, räkna, teckna o. s. v. Till och med för öfningar i dans, fäktning och sång hade den omtänksamme läraren dragit försorg.

I detta skick förblef idiotanstalten vid Bicêtre vid pass ett tiotal af år och det antages som factiskt, att af de barn, som under denna tid der erhöilo vård, omkring hälften utgingo med tillräcklig arbetsskicklighet för att själfva förtjena sitt uppehälle.

Men efter denna korta blomstringstid följde ett hastigt förfall. Hufvudorsaken härtill låg deri, att idiotanstalten fortfarande utgjorde en afdelning af det stora försörjningshuset, och då detta egentligen borde upptaga och underhålla äldre, orkeslösa personer af mankønet (Hospice de la vieillesse, hommes), så blef afdelningen för idioterna snart af administrationen betraktad såsom ett kostsam påhäng. Directören för Bicêtre, som måste tillse, att anstalten uppfyllde sitt ändamål såsom hospice, yrkade på idiotafdelningens indragning och då detta icke lät sig göra, så minskades dess personal, äfvensom dess materiela hjälpmedel.

Det förut med framgång drifna trädgårdsarbetet upphörde nu och till en del äfven undervisningen på verkstäderna. Deremot lyckades det M:r VALLÉE att få bibehålla öfningarna i skrifning, läsning, sång och gymnastik, ehuru efter en betydligt förändrad arbetsplan.

Den sålunda reducerade anstalten äger ännu bestånd, och dess största förtjenst är utan tvifvel, att de flesta barnen der

emottagas utan betalning. Äfven om anordningarna lemna mycket att önska, så kan man dock icke förneka, att den allmänna fattigvården i Paris åtminstone gjort något för att åt fattiga familjer bereda hjälp vid vården af deras sinnesslöa barn.

De svårigheter, M:r VALLÉE hade att bekämpa vid idiotafdelningen inom Bicêtre, väckte hos honom tanken på en privatanstalt helt och hållet inrättad för idioters uppfostran. Han valde Gentilly till plats för sin asyl, som från en ringa början snart växte till betydighet. Här anställdes nu ett tillräckligt antal biträden, så att elevernas hela tid kunde tagas i anspråk, och ingen lemnades att ensam och utan eftersyn drifva omkring. Omvexling infördes i barnens sysselsättning och deras fysiska vård anförtroddes åt dr DELASIAUVE, den erfarne läkaren vid Bicêtre (section des enfans aliénés et idiots).

M:r VALLÉES privatanstalt i Gentilly omnämnes med särdeles beröm af sakkunniga personer, som besökt densamma. Det skall hafva lyckats M:r V. att få flera af sina elever efter slutade studier hos honom intagna i de offentliga skolorna. Barnen erhålla ofta tillfälle att leka, deltaga i trädgårdsarbete, spatserturer o. s. v. under fritimmarne från det egentliga skolarbetet. När de kommit så långt, att de kunna mottaga undervisning i ett handverk, lära de vanligtvis snickareyrket.

Skolorna för sinnesslöa flickor vid Salpêtrière synas deremot småningom hafva blifvit indragna, åtminstone har jag på senare tider icke sett något meddeladt om dem. De qvinliga idioterna i Paris hafva ännu icke funnit sin VALLÉE.

För cretinerna i Savoyen gjordes af Napoleon den 3:dje en stiftelse vid Savoyens införlifvande med Frankrike. Den 31 Aug. 1860 utgaf han i Thonon ett decret, hvarigenom vid det nya asylet för sinnessjuka vid Bassens nära Chambéry 100 platser skulle anordnas för departementets mest hjälpbehövande cretiner. Äfven vid den nya farmen för sinnessjuka vid Saint-Luc nära Pau är man betänkt på att anordna ett särskildt "quartier pour les cretins". Inrikesministern jemte ministern för landtbruk, handel och offentliga arbeten utnämnde år 1861 en commission under præsidium af RAYER med upp-

drag att studera cretinismens orsaker och föreslå medel mot densamma. Ännu 1867 hade icke något utlåtande inkommit, men den allmänna meningen i Frankrike yrkar med stigande allvar på nödvändigheten af en mera omfattande offentlig vård för de sinnesslöa barnen.

I Tyskland vill det synas som skulle det första försöket med idiotuppföstran hafva blifvit gjordt i den lilla staden Wildberg i Würtemberg. Wildberg ligger vid den lilla floden Nagold, som utmed de östligaste sluttningarne af Schwarzwald söker sitt möte med Enz på dess väg till Neckar. Presten i den lilla staden, pastor HOLDENWANG, som länge sett de cretinösa barnens elände, beslöt att i sitt eget hus emottaga ett mindre antal för att söka uppfostra dem.

Den lilla anstalten öppnades år 1830 och var under några år en stor välsignelse för den fattiga befolkningen i trakten, bland hvilken cretinismen slagit djupa rötter. Redan före 1840 hade dock pastor HOLDENWANG nödgats upplösa sin anstalt, emedan kostnaderna blefvo för stora och han saknade tillräckligt understöd.

Samma öde delade ett likartadt försök, som nästan samtidigt gjordes af en skollärare GOGGENMOOS i Salzburg. Saken ansågs som ett besynnerligt tilltag af mannen, och ingen ville lemna sitt understöd åt något så hopplöst som att söka bibringa idioter menskligt förstånd.

Denna uppfattning af idioternas oförmåga af all utveckling var vid denna tid så rotfästad i det allmänna omdömet, att till och med de läkare, som ofta voro i tillfälle att på sinnesslöa barn göra "sakkunniga" undersökningar, icke förmådde frigöra sig derifrån. Likasom i Frankrike den unge Victor (Le sauvage de l'Aveyron) endast genom ett diagnostiskt misstag kom i åtnjutande af uppfostran, så blef äfven i Tyskland verklig undervisning första gången meddelad åt en idiott blott derföre att han af misstag ansågs vara döfstum.

Vid institutet för döfstumma i Berlin anmäldes 1842 en åtta-årig gosse af sin moder till intagning och hänvisades af sådan anledning till institutets föreståndare dr SÆGERT för att

undersökas, huruvida han var "bildungsfähig" eller icke. Anstaltens reglemente föreskrifver nämligen, att "nicht bildungsfähige Kinder" icke få emottagas. Dr SÆGERT, som för tillfället var mycket upptagen, gjorde en rask undersökning, och då han fann, att barnet, som uppgafs vara döfstunt, likväl kunde skilja vocalljuden, och jemväl gjorde försök att efterhärma dem, så afgaf han den förklaring, att barnet visserligen icke var döfstunt, utan endast stunt, men att det dock efter hans åsigt var mottagligt för undervisning. Han tillade derjemte, att utan undervisning i institutet skulle det aldrig lära sig att tala.

Ehuru saken i början stötte på stora svårigheter från directionens sida, lyckades det dock slutligen för SÆGERT att få gossen emottagen på institutet, der hans undervisning anförtroddes åt förste läraren i articulationsklassen, professor LACHS, jemte ett par yngre biträden. Öfningarna började nu och fortgingo 2 timmar dagligen men utan märkbart resultat. SÆGERT insåg nu, att han låtit intaga en idiot och han hade sålunda valet emellan att antingen genast utskrifva honom och erkänna sitt misstag i afseende på "die Bildungsfähigkeit," eller ock att anställa ytterligare försök efter en annan method. Han valde det senare. Under flera månader studerade han filosofiska afhandlingar, men utan att derigenom bättre komma till klarhet med hvad som borde göras. Gossen var lika ohjelpig. SÆGERT kastade nu philosophien öfver bord och började med allvar studera utvecklingsprocessen hos den djuriska organismen samt nervphysiologien. På denna grund uppgjorde han sitt uppfostringssystem, som han genast begynte tillämpa på sin idiot jemte ett par andra dylika.

Gossen var nio år, då prof. LACHS började arbeta med honom efter den nya methoden, och innan 4 månader gått till ända, hade det icke blott lyckats att fixera hans uppmärksamhet, utan äfven att fästa några enskildheter i hans minne. Han begynte dessutom att visa tecken af glädje öfver sina framsteg och af tillgifvenhet för sina lärare.

Saken väckte nu mycken uppmärksamhet, och dr SÆGERT erhöill från flera håll uppmaningar att fortsätta sina vackra försök. Den 1 April 1844 erhöill han af det kongl. skolcollegiet för provinsen Brandenburg offentligt bemyndigande att på enskild väg fortfarande göra försök med idioters undervisning, hvartill han derjemte varmt uppmanades af inrikesministern EICHHORN. Följande året utgaf han en fullständig berättelse om sina försök, som då uppgingo till 20, och redogjorde för sin method, hvilken han sedan fortfor att tillämpa inom en privatanstalt, som ännu bär hans namn.¹⁾

Dr SÆGERTS "Heil- und Bildungsanstalt für Blödsinnige", numera i Neustadt-Eberswalde, är inrättad för att kunna emottaga ända till 40 elever och står sedan flera år under med. dr HEYERS ledning. I anstaltens reglemente heter det, att densamma har till ändamål att befria sinnesslöa barn från den svaghet, hvaraf de lida, och göra dem mottagliga för den utbildning, genom hvilken hvarje frisk och sund människa kan hos sig utveckla sedlighet och medborgerlig duglighet. Detta ändamål söker man vinna på intellectuel väg, såsom SÆGERT uttrycker sig. Barn af båda könen upptagas i en ålder af 7 till 14 år och ingå antingen såsom helpensionärer, hvilka bo och helt och hållet vårdas inom anstalten, eller ock såsom skolbarn, hvilka bo annorstädes och endast tidtals besöka anstalten.

Samtliga eleverna äro fördelade i 3 klasser med egna lärare, och den öfversta klassen är afsedd att lemna ett slags allmän elementarbildning. Deremot saknas undervisning i handarbete och sådan sysselsättning, som erfordrar kroppsrörelse. Håri ligger anstaltens svaghet, för att icke säga dess grundfel. Ett stort fält för observationsförmågans och omdömetns öfning lemnas på detta sätt obegagnadt och dessutom måste utvecklingen i sin helhet lida genom bristande naturlig kroppsrörelse. Huruvida på senare åren något blifvit gjordt för att afhjelpa dessa brister, är mig icke bekant.

1) Die Heilung des Blödsinns auf intellectuellem Wege. Berlin 1845.
— Psychische Anthropologie mit Beyspielen. Berlin 1846.

Sedan 1858 finnes i Berlin en privat anstalt för sinnesslöa barn, hvilken kan anses såsom en dotteranstalt af den SÆGERT'ska. Lokalen är Schönhauser Allee N:o 135 och anstalten dirigeras af SÆGERTS förre öfverlärare herr W. BÖSCH, som i medicinskt hänseende biträdas af dr LOHDE. Äfven denna kan emottaga omkring 40 barn.

Redan innan SÆGERT i Berlin gjorde sitt första försök med idiotuppfostran, hade föreståndaren för det förenade institutet för döfstumma och blinda i Eisenach dr FERDINAND KERN gjort en hemställan till öfverconsistoriet derstädes, att för alla idiotiska barn inom institutet en serskild uppfostringsanstalt måtte inrättas. På grund af detta yrkande blef äfven år 1840 en afdelning "für schwach- und blödsinnige Kinder" anordnad inom institutet och ställd under KERNS ledning. Uppmuntrad af de resultat han här såg vinnas, beslöt KERN att lemna sin plats vid institutet i Eisenach och upprätta en egen idiotanstalt. Han flyttade derföre till Leipzig, der han öppnade sin anstalt år 1847.

Det dröjde dock ej länge, innan den erfarne läkaren insåg, att stadslifvet medförde flerfaldiga olägenheter, och han flyttade derföre år 1855 ut till byn Gohlis, der anstalten förblef till år 1859, då den förflyttades till Möckern en half timmas väg utanför Leipzig.

Dr KERNS "Erziehungs- Unterrichts- und Pflege-Anstalt für Schwach- und Blödsinnige männlichen Geschlechts zu Möckern" är nybyggd för sitt nuvarande ändamål och eger en rätt betydlig jordareal. Antalet elever är beräknadt till 34, fördelade på 3 olika afdelningar.

Den första afdelningen (Die Versuchs-Anstalt) har till ändamål att utröna de nyintagnes fysiska och psykiska tillstånd, äfvensom att bestämma den behandlingsmethod, som bör användas. Den andra afdelningen (Die Unterrichts-Anstalt) är beräknad för den egentliga undervisningen efter fastställd plan och utgör sålunda ett slags elementarskola, modifierad efter de olika individualiteterna. Den tredje afdelningen (Das Asyl) afses att lemna ett hem åt sådana sinnesslöa per-

soner, som icke funnits mottaglige för den egentliga undervisningen, och hos hvilka sålunda en sjelfständig brukbarhet i det allmänna lifvet icke är att vänta.

Anstalten ligger på en af de vackraste platserna i Leipzigs grannskap och disponerar 9,5 morgen jord, hvaraf 5 morgen användas såsom frukt-, blomster- och köksträdgård. För omväxlande sysselsättning i det fria är väl sörjdt äfvensom för gymnastik och bad, dels inom badhus dels i den förbiflytande lilla floden.

Personalen utgöres af 3 lärare, gartner, gymnastiklärare och nio personer qvinlig betjening. Dr KERN är numera död.

Angående sin method har dr KERN lemnat fullständig redogörelse dels i ett större arbete ¹⁾, dels i mindre uppsatser i psychiatriska tidskrifter ²⁾.

Vi hafva i det föregående sett, huru idéen om idioternas uppfostran nästan samtidigt kom till klarhet på trenne olika håll, utan att de män, hos hvilka denna idé uppstod, synas sins emellan hafva derom rådgjort. Men äfven på ett fjerde håll bröt sig denna tanke väg, och detta på ett sätt som vida mer än något af de öfriga tog i anspråk både den medicinska och ännu mer den specielt philanthropiska allmänhetens uppmärksamhet.

Det var år 1836 som en ung schweizisk läkare doct. GUGGENBUHL under en resa bland högalperna kom på den tanken, att något kunde göras för de talrika cretiners förbättring, hvilka han här påträffade till stort antal. Sjelf har han berättat, att en ung cretin, som han fann knäböjande vid ett kors, först väckte denna tanke hos honom. SAUSSURES idé, att den sjukdom, hvaraf cretinismen var ett uttryck, stod i förhållande till elevationen öfver alpdalarnes botten, hade hos honom slagit rot, och han föresatte sig att praktiskt söka visa dess riktighet. Att någon annan factor kunde stå i causalt förhållande till cretinis-

1) Pädagogisch-diätetische Behandlung Schwach- und Blödsinniger. Leipzig. 1847.

2) Allgem. Zeitschrift für Psychiatrie 1855, 1859.

mens uppkomst och utveckling, det satte GUGGENBÜHL icke i fråga; han var ung och lätt hänförd.

Under tvenne års tid tog han sitt hemvist i den lilla byn Sernf i cantonen Glarus, der han använde sin tid med att studera cretinismen och anställa undersökningar rörande de talrika cretinerna i trakten. Redan på den tiden fanns en rik litteratur i ämnet, men det oaktadt var cretinernas elände lika stort; många lärda män hade i alla dess enskildheter beskrifvit detta elände och äfven lemnat antydningar om dess orsaker, men längre än till ord hade man icke kommit. GUGGENBÜHL beslöt att genom handling söka bringa hjälp, och deri ligger hans stora betydelse för framgången af den sak, för hvilken han åtminstone då synes hafva hyst ett varmt intresse. Man har sedan haft mycket att anmärka vid hans personlighet och utan grund hafva dessa anmärkningar nog icke varit; rättvisan fordrar dock, att man icke endast minnes hans fel, under det man glömmer, hvad han uträttat.

GUGGENBÜHLS första åtgärd var att inför den schweiziska vetenskaps-societeten framlägga en plan för upprättande af en räddningsanstalt för cretiner, och att begära dess understöd och hjälp. Saken upptogs gynnsamt och han erhöll genast af styrelsen i cantonen Bern ett kontant bidrag af 600 francs. Kort derefter, år 1840, inköpte han en höjd, kallad Abendberg, nära Interlaken i cantonen Bern, och här utsåg han platsen för sin anstalt nära bergets topp och på en höjd af 1,400 fot öfver dalens botten (3,500 fot öfver hafvet). Gården byggdes på södra sluttningen af berget, och i dess närhet funnos omkring 20 tunnland jord, afsedda för institutionens behof.

De herrskande vindarna på detta ställe uppgifvas vara sydliga och vestliga, och utsigten är en af de herrligaste i Schweiz. Djupt ned i fjerran ligger Brienzersjön, från hvars vestliga strand den här ännu obetydliga Aar genomlöper den gröna dalen, för att nedanför Interlaken förena sig med Thunersjöns mäktiga vattenspegel. På alla sidor resa sig bakom dalen väldiga berg, bland hvilka Wetterhorn, Mönch och die Jungfrau höja sina snötäckta spetsar, och emellan de branta si-

dorna sträcker sig djupt åt sydvest Lütisches berömda dal. Det herrliga sceneriet på denna plats är af en gripande effect, och hvarje naturföreteelse antager en mera storartad karakter än vanligt. Det var i skötet af denna mäktiga natur, som GUGGENBÜHL ville inrätta ett hem åt sina elever. Husen uppfördes af trä och förseddes med goda eldstäder och ventilatorer; tvenne källor lemnade för alla husets behof ett utmärkt vatten. De båda hufvudbyggnaderna innehöllo 3 större salar jemte en gymnastiklokal, ett badrum och omkring 15 boningsrum.

År 1841 öppnades anstalten för ett litet antal cretiner, och redan efter få år tilldrog den sig så stor uppmärksamhet, att intresserade personer strömmade dit från alla delar af Europa, till och med från Amerika. Från denna tid finnes det en stor mängd beskrifningar af anstalten på Abendberg, som höljdes af beröm och som togs till modell för många af de asylor för idioters vård, som nu började inrättas.

Lifvet på Abendberg under första tiden af anstaltens tillvaro beskrifves af många besökande såsom ett friskt och hurtigt landlif. Dr JOHN FORBES, som 1848 besökte anstalten, säger derom: "Då jag gick ned emot huset, mötte jag på den gröna sluttningen omkring tjugu af dr GUGGENBÜHLS patienter eller elever bestigande kullen för att hämta frisk luft, rörelse och förströelse — allt i förening — under uppsigt af en välklädd ung man och två af de systrar (sœurs de charité), som tillhöra anstalten. De voro alla barn från tolf års ålder, eller så omkring, ned till tre eller fyra; ett drogs af en tjenarinna, emedan det ej kunde gå. De sprungo och tumlade om i gräset, och lekte på deras eget sätt med tjenarinnorna, med hvarandra och med en vacker fromsint hund, som utgjorde en medlem af partiet, och som sannolikt var af nästan samma caliber på förståndets vägnar som några af hans tvåfotade lekkamrater."

Dr RÖSCH, som några år förut besökte Abendberg, har derom lemnat en utförlig beskrifning¹⁾, som visserligen fått en nog

1) Ueber Heilung und Erziehung unentwickelter oder cretini-cher Kinder. Stuttgart 1845.

stark färgläggning af författarens obegränsade förtroende för GUGGENBÜHL och hans åsikter, men som dock i afseende på det factiska kan anses fullt tillförlitlig.

"Den kost, som barnen på Abendberg bekomma, säger dr Rösch, består af mjölk, ris, kött, närande rotfrukter (utom potatis) och bröd af hvete; den är riklig. Till morgonen getmjölk med hvetebröd; — till middagen mjölk med kokt ris, eller köttsoffa, grönsaker, väl kokt och helt fint sönderhackadt kött; — till aftonvard något slags the med mjölk, bröd och frukt; — till afton mjölkvälling eller köttsoffa, någon gång äggöl."

"Barnen hafva alla en utomordentligt god aptit och denne står i direct förhållande till graden af deras kroppsliga förfall. Till dryck erhålla de friskt vatten jemte mjölk."

"Likasom den diätetiska så har äfven den medicinska behandlingen till ändamål att befördra matsmältningen och blodbildningen, samt lifva omsättningen; ty utvecklingen och hela organismens fortgående nybildning beror ju af en god matsmältning, beredning af ett friskt blod och deraf kraftig näring för alla kroppens delar."

"Matsmältningen stärkes genom bittra och aromatiska medel, hvaribland valnötsblad anses utmärkta, samt genom alkaliska ämnen. Blodberedningen förbättras genom användning af jernpreparater i upplöst form, eller i form af mjölktsyra och kolsyradt jernsalt, som vid anstalten användas månader och år igenom med vissa afbrott. För samma ändamål kunna äfven mineralvatten, såsom Rippoldsauer eller Imnauer, med fördel användas. Ett utmärkt medel för att befördra nutritionen är vidare lefvertranen, som äfven visat sin nytta på mångfaldigt sätt hos cretinerne, synnerligast då de lidit af körtelsvullnader, rötsår, bensvulster, ögoninflammationer, hudutslag, som ofta är händelsen."

"Medel afsedda för inverkan på huden äro hufvudsakligen bad, frictioner och rörelse i det fria." — etc. etc.

Då man finner dessa correcta indicationer för idioternas physiska behandling uppställda vid Abendberg redan 1844, så

måste man medgifva, att GUGGENBÜHL i mer än ett hänseende var före sin tid och att planen för behandlingen var uppgjord både med insigt och omtanke, ehvad än må kunna sägas om dess utförande.

Äfven i afseende på methoden för den intellectuella uppfostran har GUGGENBÜHL angifvit den rätta riktningen, i det han förklarar åskådningen böra utgöra dess hufvudmoment. Denna uppfattning af åskådningens betydelse för den intellectuella utvecklingen var det utan tvifvel som föranledde honom att just välja Abendberg till plats för sin anstalt. Sannolikt var det äfven det poetiska och snillrika i denna tanke, som så mäktigt inverkade på alla de främlingar, hvilka vid denna tid besökte cretinanstalten vid Interlaken, och som sedan fulla af beundran och hänförelse läto GUGGENBÜHLS och Abendbergs namn ljuda genom hela den civiliserade världen.

Ryktet om Abendberg och om de underbara resultat, som der vunnos "zum Rettung und Heilung der Cretinen", gick sålunda ut öfver Europa, manande till efterföljd. Talrika anstalter blefvo äfven inrättade efter det gifna mönstret, och utan öfverdrift torde kunna sägas, att Abendbergs stora rykte varit den mäktigaste factorn vid väckandet af det intresse, hvarmed frågan om idioternas uppfostran omfattades under decenniet 1846—55.

Redan före sistnämnde tid började dock obestämda rykten sprida sig, att allt på Abendberg icke var som sig borde. GUGGENBÜHL, som blifvit en europeisk celebritet, reste omkring i främmande land och utbredde sjelf sin egen ära, under det anstalten försumrades. Under dessa föreståndarens resor, som kunde räcka hela månader, förestods anstalten af ett franskt fruntimmer utan andra insigter än sådana, som kunna fordras af en vanlig sjuksköterska. Barnens undervisning saknade helt och hållet system. Vanliga daganteckningar öfver de behandlade fallen fattades fullständigt, och knappt nog var en enkel förteckning till finnandes.

Till dessa beskyllningar kommo snart ännu svårare. GUGGENBÜHLS uppgifter började sättas ifråga. Doctorerna MUNDY¹⁾, MOTET och FOVILLE underkastade dessa uppgifter en svår kritik och fränkände dem allt värde, på grund af de undersökningar, som af dem blifvit gjorda vid Abendberg²⁾.

Slutligen kom GUGGENBÜHL äfven i collision med auctoriteterna. Den engelske gesandten i Bern anklagade honom offentligt och sundhetsrådet anordnade en undersökning, som förklarade, att flertalet vid anstalten intagne individer icke voro cretiner, och att både den physiska vården och eftersynen visat sig vara ganska bristfälliga. Tvenne af barnen hade fallit i ett bråddjup och försvunnit, utan att GUGGENBÜHL derom gjort ordentlig annälan hos regeringen.

I följd af denna anklagelse hade GUGGENBÜHL sannolikt blifvit lagligen skiljd från sin function såsom anstaltens director, men döden räddade honom från denna sista förödmjukelse. Han dog i början af år 1863, efterlemnande 600,000 francs, som han hade testamenterat till de Mähriska bröderna för att fortsätta hans verk.

"Die Cretinen-Heilanstalt auf dem Abendberg" gick sålunda sin upplösning till mötes, och stället är nu ett herberge för resande, som besöka platsen för att njuta af den herrliga utsigten. Väl må man djupt beklaga, att den en gång så berömda anstaltens celebre stiftare småningom afvek ifrån den väg, hvarpå han inträdt och i dess ställe alltmera villigt lyssnade till fåfängans och egoismens bedrägliga röster. En ära står honom dock åter, nämligen att hafva tagit ett initiativ uti en god riktning.

1) On the educational treatment af cretinism. J. MUNDY. London 1861.

2) Under en discussion om cretinismen inom Société medico-psychologique i Paris (d. 15 Juli 1867) förklarade MUNDY, att han sjelf öfvertygat sig derom, att ifrån 1841 till GUGGENBÜHLS död 1863 icke flere än 7 verkliga cretiner blifvit förda till Abendberg.

Redan år 1844, då doctor RÖSCH afslutat sin märkvärdiga undersökning om cretinismens utbredning inom det Württemberg-ska landet¹⁾, gjorde han en hemställan om upprättande af en vårdanstalt efter Abendbergs mönster. Regeringen anslög ett årligt bidrag af 1,500 gulden och ställde dessutom ett till kronan indraget kloster, Mariaberg, till disposition åt den förening, som då bildat sig för att åstadkomma en Heilanstalt för schwachsinnige Kinder. Kronprinsessan af Württemberg, Storfurstinnan Olga emottog protectoratet öfver anstalten, som öppnades den 1 Maj 1847.

"Heilanstalt Mariaberg" har ett storartadt naturskönt läge på en utspringande arm af "die schwäbische Alp", ej långt ifrån Reutlingen, och underhålles fortfarande af "föreningen", som årligen gör insamlingar öfver hela landet och dessutom uppbär det ofvannämnda statsanslaget. Anstalten är ställd under tillsyn af en commission och har platser för 70—80 barn. Betalningen för eleverna är olika; från 60 till 275 gulden per år. Undervisningen är fördelad på 3 klasser med olika lärare; anstaltens läkare är dr SCHMIDT, föreståndare för det hela director RADE. Jemte den egentliga undervisningen öfvas barnen i flera olika handarbeten, och man lägger i allmänhet stor vikt vid deras vistelse ute i den fria naturen.

Endast 2 år senare upprättades ännu en anstalt för samma ändamål i Rieth, ej långt från Vaihingen, men denna flyttades redan år 1852 till Winterbach och slutligen för få år sedan till slottet Stetten vid Hechingen. I det forna nunneklostret har anstalten här fått ett utmärkt hem, der mer än 100 barn utan trängsel kunna emottagas. Förflyttningen är dock så nyligen skedd, att anstalten ännu icke kan anses vara fullständigt ordnad.

I Bayern var det prof. VIRCHOW, som efter den statistiska undersökningen om idioternas antal inom konungariket år 1841 först drog det allmänna intresset åt detta håll genom

---

1) Untersuchungen über den Cretinismus in Württemberg. Erlangen 1844.

sina utmärkta undersökningar om cretinismen och om de patologiska hufvudskålsformerna. Det dröjde ej heller länge, innan detta intresse visade sig fruktbart.

Ecksberg i närheten af Mühlendorf vid Inn i kretsen Oberbayern blef 1852 Bayerns första anstalt. Den ställdes under ledning af pastor PROBST, och för dess ekonomiska bestånd öfvertog en förening af ortens katolska presterskap det egentliga ansvaret. Anstalten har sedan dess betydligt utvidgats och kan för närvarande emottaga ända till 130 barn. Den medicinska vården är anförtrodd åt en läkare i Mühlendorf dr MEDICUS. Under de 16 första åren blefvo icke mindre än 800 barn anmälda till inträde, af hvilka dock största delen måste afvisas.

Neudettelsau vid Nürnberg blef 1854 Bayerns anstalt för barn af protestantiska föräldrar, och här finnes plats för 60 pensionärer. En protestantisk prestman, pastor LÖHE är föreståndare och barnens vård ombesörjes af diakonissor. Läkare dr ENSLER. Föreningen för den inre missionen i Bayern har öfvertagit ordnandet af anstaltens ekonomiska angelägenheter.

Preussen har redan ett stort antal asyler för sina sinnesslöa barn, bland hvilka jag redan omnämnt den SÆGERTSKA, som först öppnades i Berlin, och dess dotteranstalt, upprättad af hr BÖSCH, och numera utvidgad, så att den kan emottaga 40 till 50 barn.

Provinsen Brandenburg har dessutom ännu en tredje idiotanstalt, ehuru densamma är mindre allmänt känd än de båda nyssnämnda. Det är Wilhelmsstift i Potsdam, der utrymme finnes för omkring 20 barn.

I trakten af Coblenz upprättades år 1858 en liten anstalt för idioter genom en förenings försorg, som kallar sig "deutsche Gesellschaft für Psychiatrie." Den lilla anstalten, som var beräknad för 10 till 20 barn utgjorde egentligen en detacherad afdelning af dr ERLÉNMEYERS privat-anstalt för sinnessjuke vid Bendorf. På senare åren hafva icke några meddelanden om idioterna vid Bendorf varit synliga, hvarför det vill synas såsom om de blifvit derifrån förflyttade.

Inom provinsen Rheinland hade nästan samtidigt grunden blifvit lagd till en sjelfständig idiotanstalt, som sedan alltmertilltagit i betydighet. Den 24 Sept. 1858 samlades i staden Gladbach ej långt från Cöln en delegation af föreningen för den evangeliska inre missionen i ändamål att constituera sig såsom förvaltningsråd för den föreslagna nya anstalten. Johannerorden hade dertill anslagit 2,500 Pr. Thaler och för denna summa inköptes ett litet hus, hvori anstalten öppnades i Januari 1869, under benämning "Hephata".

Redan under första året ingingo hundrade anmälningar, hvarföre styrelsen måste vara betänkt på en utvidgning af den då helt obetydliga anstalten. En insamling gjordes öfver hela Rhenprovinsen; för de derigenom erhållna medlen inköptes jord i närheten af Gladbach och en ny byggnad uppfördes, hvori anstaltsfamiljen med 22 barn inflyttade i November 1861. Vid 1868 års utgång funnos 104 barn inom anstalten vid Gladbach-Rheydt, och det oaktadt var man betänkt på att kunna upptaga ytterligare 10 till 15. Jemte skolundervisningen egnas stor omsorg åt barnens sysselsättning med nyttiga arbeten för att göra dem dugliga att förtjena sitt dagliga bröd. Utom directorn utgöres personalen af 21 personer deraf 5 lärare och 10 vårdarinnor, de öfriga økonomiebetjening. Läkare är dr WOLF, som dagligen besöker anstalten.

För provinsen Sachsen inrättades år 1861 tvenne anstalter, en vid Neinstadt nära Quedlingburg för gossar och en vid Hasserode i närheten af Wernigerode för flickor. År 1869 funnos vid Neinstadt platser för 70 och vid Hasserode för 30 elever.

I Juli 1862 öppnades i Kiel en privatanstalt af hr JOHANN MEYER, som för närvarande kan emottaga omkring 40 elever af båda könen. Anstalten är belägen på en höjd inne i en stor trädgård några minuters väg utanför staden. Den står under stadscommissionens kontroll och barnens medicinska vård ledes af stadsphysicus dr JOENS. Quartalsafgiften för hvarje barn utgöres af 100 Pr. Thaler i första klassen, 60 i den andra och 30 i den tredje. Kläder medföras från hemmet, men underhållas vid anstalten.

Den Hannoveranska anstalten vid Langenhagen öppnades i Januari 1862 på bekostnad af en i Hannover inrättad fond, som har till bestämmelse att underhålla det dåvarande konungarikets idiot-anstalter. Fonden har sina inkomster genom collecter öfver hela landet. Anstalten består af 3 hufvudafdelningar, en för små gossar, en för flickor och en för uppväxta gossar. Barnen äro fördelade i 7 klasser eller grupper, som hvardera för sig bilda en familj med egen husfader, husmoder och betjening. Antalet barn inom samma familj öfverstiger ej 15 à 20, hvarigenom det blir möjligt att använda nödig omsorg vid hvarje barns uppfostran och vård. Till anstalten hör en stor trädgård och 20 morgen åkerjord, vid hvars skötande de äldre gossarna hafva god sysselsättning. En annan del undervisas i verkstäder i mon af deras visade läraktighet.

Såsom anstaltens director fungerar dr KIND. Elevernas antal var vid 1868 års slut 151, för hvilka den dagliga underhållskostnaden uppgick till 9 Grose. 9 Pfenn (omkr. 86 öre Rmt) för hvar och en.

Kückenmühle vid Stettin blef år 1863 "Anstalt för blöd- und schwachsinnige Kinder" i provinsen Pommern. Planen dertill utgick ifrån den pommerska provincieföreningen för inre missionen, som föranstaltade insamlingar af milda gåfvor och utvalde ett "curatorium" för anstaltens anläggning och förvaltning. I öfrigt står den under inseende af prov. regeringen i Stettin.

Anstalten ligger en half mil utanför Stettin vid byn Nemitz, och har en särdeles god och vacker belägenhet i en stor trädgård af omkr. 8 tunnlands vidd, genom hvilken en liten bäck flyter. Der finnas 3 afdelningar, näml. uppfostringsanstalten, vårdanstalten för obotliga och arbetsanstalten. Årsafgiften är bestämd till 120 Pr. Thaler (320 Rdr Rmt) dock med rättighet för anstaltens styrelse att i mon af tillflytande milda gåfvor minska afgiften för fattiga sökande ända till ett minimum af 30 Thaler (80 Rdr Rmt).

Styrelsen (curatorium) består af 7 personer, bland hvilka en,

hr FR. BARTHOLD, är föreståndare för det hela ¹⁾. Anstaltens statuter äro af curatoriet utfärdade 1 Januari 1867. Ett utdrag ur desamma bifogas såsom bilaga. Doct. EMIL KRÜGER i Stettin är tjänstgörande läkare. Elevernas antal omkr. 80.

För Schlesien finnas redan 2 idiotanstalter, af hvilka den äldre vid Craschnitz nära Miltsch är en enskild stiftelse (Samariter-Ordensstift) af grefve VON DER RECKE VOLLMERSTEIN, och den andra vid Schreiberhau nära den lilla staden Warmbrunn i kretsen Hirshberg på Riesengebirge.

Anstalten vid Schreiberhau var ursprungligen ett räddningshus för vanvårdade barn, stiftadt år 1835 af en andlig, pastor FELDNER, utvidgadt och nybyggt år 1843, samt ytterligare förstoradt år 1865 genom tillkomsten af en afdelning för sinnesslöa barn. Anstalten ligger midt i bergsbygden på en höjd af 2,000 fot öfver hafvet; der finnas platser för 80 barn, deraf 55 inom räddningshuset och 25 inom idiotafdelningen. Denna senare är fördelad i 3 familjer näml. en för de små gossarne, en för de äldre (Asyliterna) och en för flickorna. Dr HERZOG i Warmbrunn är anstaltens läkare.

Under de sista åren hafva inom Tyskland ett stort antal nya anstalter uppstått, så att i det hela icke mindre än 26 sådana för närvarande skola vara i verksamhet. Bland dem torde följande ännu böra nämnas:

Rastenburg i provinsen Preussen, vid jernbanan emellan Königsberg och Lyk, för 40 barn. Läkare dr JACOBI.

Birlenbach vid Dietz i Nassau, privatanstalt. Läkare dr SCHULZ i Dietz.

Hubertusburg i konungariket Sachsen nära stationen Dahlen vid jernbanan mellan Leipzig och Rieza — 40—50 barn. Director GLÄSCHE.

Meissen likaledes i Sachsen — dr HERZ, 40—50 barn.

---

1) Lärarepersonalen utgöres af 4 "bröder" af den Züllichowska brödrastiftelsen och 3 "systrar" från diakonissanstalten i Stettin.

Alsterdorf vid Hamburg för 50—60 barn. Anstalten står i förbindelse med den berömda trädgårdsskolan derstädes, hvarest barnen erhålla undervisning i trädgårdsyrket.

Erckerode vid Braunschweig, en af de allra nyaste. Anstalten hade 1869 endast 15 gossar, men en lika stor afdelning för flickor var under anordning. Läkare dr BERKHAN. Ett seminarium för vårdarinnor skall här inrättas.

I England var det dr WILLIAM TWINNING i London, som först fästade uppmärksamheten på idioternas öfvergifna belägenhet och på möjligheten att genom undervisning förbättra deras tillstånd. Han hade besökt Abendberg och utgaf år 1849 en berättelse om anstalten, som föranledde en högt bildad och varmhjertad qvinna Miss WHITE att af egna medel inrätta ett liknande hem för sinnesslöa barn.

Miss WHITES "Institution for idiot children and thos of weak intellect" vid Bath (Somerset) öppnades år 1846 och underhålles fortfarande genom enskildes bidrag. Anstalten ligger på en höjd nära staden, som är berömd för sitt milda klimat och sina jernhaltiga mineralkällor, hvilka hufvudsakligen användas till bad. Ett fruntimmer, Miss WILSON, förestår huset, som ger intrycket af en stor familj, och för hvars ekonomiska bestånd en förening af damer i Bath drager försorg. Föreningens ledamöter taga jemväl del i undervisningen, som turvis af dem besörjes. Trenne medlemmar af stadens presterskap hafva åtagit sig inspectoratet öfver skolan, vid hvilken tvenne läkare utan ersättning vaka öfver helsovården.

Elevernas antal får icke öfverstiga 22. De äro indelade i 2 betalningsklasser; för Parlour boarders betalas 50 pund sterl. (900 Rdr Rmt) årligen, då deremot i Poor class betalningen endast är 12 pund st. (216 Rdr Rmt). Ingen erhåller tillträde, som är äldre än 10 år och ingen får längre än 5 år stadna inom anstalten.

Den genom dr TWINNING väckta tanken på en förbättring af de sinnesslöa barnens ställning inom England fick snart en kraftig vårdare i den utmärkte dr CONOLLY, HANWELLS berömde reformator, och med honom förenade sig sedan dr LITTLE. Ge-

nom deras ihärdiga bemödanden lyckades det att på våren år 1848 få till stånd en ny anstalt i Highgate för 30 elever, som dock snart blef för trång för det stora antalet inträdesökande. Redan år 1850 blef derföre en afdelning deraf flyttad till trakten af Colchester, der ett förutvarande hotel, Essex Hall, blifvit ställdt till idiotasylets förfogande.

Essex Hall nära Colchester blef redan 1850 anordnad till asyl för fattiga sinnesslöa barn, men först 1853 blef det fullt färdigt genom tillkomsten af fullständiga verkstäder. Det har för närvarande platser för omkring 150 barn, fördelade i 6 afdelningar. Läkaren är tillika föreståndare för det hela (resident physician and superintendent).

Surrey asylum for the idiots, "Earlswood" grundlades år 1854 af committéen för anstalten vid Highgate, som härvid erhöll kraftigt understöd af dr CONOLLY. Byggnaden, till hvilken grundstenen lades af Prins Albert, blef färdig 1855, då hela personalen från Highgate förflyttades dit. Earlswood är till utseendet ett storartadt slott, ehuru det är inredt med sträng hushållning. Det ligger på en höjd med fri utsigt åt alla sidor öfver det betydande länderiet, som tillhör anstalten. Närmast huset sträcker sig på alla sidor en vacker trädgård med gräsplaner och trädgrupper, och derutanför vidtager åkerjord, som odlas med tillhjälp af eleverne. Desse äro här samlade till ett antal af 400, fördelade i 3 afdelningar. Den första upptager de svaga och sjuka barnen, den andra är afsedd för barn, hvilkas målsmän betingat egna rum och särskild upppassning, den tredje är den gemensamma vårdanstalten. För de barn, som der intagas, betalas minskad afgift, eller intet, om de äro alldeles utblottade. I afseende på materiela hjälpmedel är anstalten väl försedd. Goda verkstäder stå till lärarnes förfogande, och dessutom erbjuder jordbruket på gården rikt tillfälle till utbredning af de praktiska anlag, som möjligen förefinnas. I allmänhet torde kunna sägas, att Earlswood är den fullständigaste idiotanstalt, som för närvarande existerar. Läkare och intendent är dr Down.

York west Riding, "Wakefield," Yorkshire, är en blandad anstalt för sinnessjuka och idioter af de fattiga klasserna. Stiftelsen daterar sig redan ifrån år 1818, men har sedan blifvit i flera omgångar utvidgad, så att den nu kan emottaga 900 till 1,000, deraf dock endast en del äro idioter. För dessa är numera en ordnad skolundervisning fastställd, och de sysselsättas i öfrigt mest med jordbruksarbete. Till asylet hör ett jordområde af 43 acres. Föreståndare dr GORSELLIS.

Privata anstalter finnas flere, såsom i London samt vid Lovestoft i Norfolk och Chilcompton nära Bath i Somerset.

I Scotland öppnades den första anstalten genom Sir JOHN OGILVYS försorg. Denne hade ett barn, som led af idioti, och som derföre sändes till anstalten på Abendberg. Då föräldrarna derifrån återfingo sitt barn friskt och helbregda, beslöto de att använda sin förmögenhet till att inrätta en dylik anstalt för sitt eget fädernesland.

Baldovan House, nära Dundee vid Firth of Tay, familjen OGILVYS stamgods blef sålunda år 1855 en asyl "for the cure of imbecile and idiot children," öfver hvars inre lif LADY OGILVY sjelf öfvertog inseendet. Anstalten ställdes i öfrigt under ledning af en direction och läkarevården anförtroddes åt dr COLDSTREAM i Dundee.

Enligt anstaltens plan lemnas der vård endast åt flickor och mindre gossar, men deremot kunna äfven friska barn, som sakna vård, erhålla plats i ett med idiotskolan i förbindelse satt barnhem. Man har dermed afsett, att de till kropp och själ normalt utvecklade barnen skola utöfva en lifvande inverkan på de sinnesslöa och sålunda påskynda deras utveckling. Antalet elever får ej öfverstiga 30. Betalningen är i olika klasser från 244 Rdr till 1,350 Rdr Rmt om året.

I Edinburg inrättades äfven år 1855 en anstalt med benämning Home and school for invalid and imbecile children, som jemväl upptager både sinnesslöa barn och sådana som lida af kroppslig svaghet eller lyte. Inom anstalten få icke mer än högst 30 barn till vård emottagas, emedan

man för densamma vill bevara de fördelar, som ett ordnad familjelif erbjuder; men deremot är tillfälle öppnadt för barn, som bo i staden, att vid asylens skola erhålla daglig undervisning. Anstalten, hvars egentliga stiftare var dr COLDSTREAM, är så tillvida ställd i förbindelse med Baldovan house, att de manliga eleverne derifrån öfverflyttas till Edinburg, då de uppnått en viss ålder.

För Holland blef vid det stora asylet för sinnessjuka vid Meerenberg nära Haarlem genom prof. SCHROEDER VAN DER KOLKS försorg jemväl en skola anordnad för de idioter, som voro vid asylet intagne. Som denna skola likväl icke kunde anses tillräcklig för Holland, hvarest idioternas antal då ansågs uppgå till omkring 3,000 ¹⁾, så inrättades en dylik jemväl i Haag genom några mäns förenade bemödanden. Det var förnämligast dåvarande kyrkoherden i Haag C. E. VON KOETSVELD, som genomdref skolans bildande, dervid understödd af dr BROUWER-STARK och hr VAN DEN HEUVEL.

Idiotskolan i Haag trädde i verksamhet i Maj 1855 och var under den första tiden endast skola. Eleverna kommo kl. 9 på f. m. och återvände till sina hem i staden kl. 4 e. m. Men redan det följande året erhöles en större lokal, och några barn emottogos såsom pensionärer. Anstalten har sedan blifvit betydligt utvidgad, och enligt uppgift skola numera ända till 100 elever der erhålla undervisning. Föreståndare är hr DONKERSLOT, läkarevården ombesörjes af dr EIKENDAAL.

Utdrag ur skolans ursprungliga reglemente bifogas.

Privatanstalt för idioter finnes i Utrecht under ledning af hr INTES KINGMA, förut anställd såsom lärare vid anstalten i Haag.

Schweiz har för närvarande 3 privatanstalter för sinnesslöa barn, hvilka dock alla äro små.

---

1) Dr J. F. LIEDHOLM. Berättelse om en med understöd af allmänna medel åren 1854 och 1855 företagen vetenskaplig resa etc. Stockholm 1858.

I Basel har hr PÖPPLÉ öppnat en anstalt vid Grenzacher Strasse för 10—20 elever, der läkarevården bestrides af prof. JUNG.

Chateau Vennes vid Lausanne tillhör hr BLUMER. Herrlig utsigt öfver Genèvevsjön och savoyiska alperna. Läkare dr BURNIER. Omkr. 20 elever.

I Hottingen en förstad till Zürich har fröken KELLER en liten anstalt för omkr. 10 barn.

I Danmark var det den om de sinnessjukes vård så högt förtjente dr J. R. HÜBERZ, som först tog sig an de sinnesslöa barnen, hvilkas stora antal han lärt att känna genom de statistiska undersökningar angående sinnessjukdomarnes frequens, som togo sin början år 1839. Dr HÜBERZ bildade år 1854 en förening, hvars ändamål skulle blifva att i Danmark upprätta en Helbredelses-anstalt för sinnesslöa barn. Den danska allmänheten emottog inbjudningen till en insamling med så mycket intresse och ådagalade så stor frikostighet, att föreningens verkställande committé redan följande året kunde inköpa egendomen Gamle Bakkehuus utanför Kjöbenhavn för en summa af 25,000 Rdr och der öppna ett litet hem för sina skyddslingar redan på hösten 1855. Deras antal var dock icke större än 7 och först under loppet af det följande året blefvo de 16.

Allt efter som antalet ökade sig, blefvo äfven de svårigheter större, som voro oskiljaktiga från den trånga och föga ändamålsenliga bostad, som fanns, då stället inköptes. Redan 1858 började comittéen derföre göra förberedelser till en nybyggnad, och medel dertill erhöles genom ett industriloteri, som "Justitsministeriet" på derom gjord ansökan beviljat anstalten. Architekten F. MELDAHL lemnade ritning till det nya huset och 1859 företogs arbetet.

Idiotanstalten på Gamle Bakkehuus vid Kjöbenhavn öppnades i sitt närvarande skick den 24 Nov. 1860. Den i en enkel, men ren stil hållna byggnaden ligger vid Rahbeks Allée, i närheten af Fredriksberg, på en höjd med fri och vidsträckt utsigt öfver det omgifvande landskapet, öfver sundet, Kallebodstrand och Amager. Elevernas antal var vid innevarande års

ingång 59, af hvilka 46 ansågos mottagliga för undervisning, och 13 voro intagna såsom pensionärer på "Plejeafdelningen." Jemte den egentliga uppfostringsanstalten har man nämligen funnit nödigt att inom en särskild afdelning öppna en mera stadigvarande tillflyktsort för äldre idioter. Anstalten står under ledning af hr H. P. DUURLOO, som årligen uti omfattande berättelser redogör för resultaten af dess verksamhet.

I Sverige har föga blifvit gjordt för att bereda idioterna en ändamålsenlig vård förr än på den allra sista tiden. Under det katholska tidehvarvet var det egentligen presterskapet, som egnade sin omsorg åt de hjälplöse af alla slag, och de talrika Helge Ands husen vittnade om den storartade välgörenhet, som öfvades af de i en senare tid så hårdt bedömda brödraskapen. Det är högst sannolikt att inom dessa Helge Ands hus ett stort antal sinnesslöa personer funno en tillflykt, och vi känna med säkerhet, att så var förhållandet inom de gamla läns-hospitalen, som vid reformationen bildades på grundvalen af de indragna Helge Ands husens donationer. Hospitalen voro på den tiden ett slags hospicer, bland hvars s. k. hjon alltid fanns en stående stam af "fänar", som enligt ordalydelsen "inköptes på lifstid".

Flertalet af dessa voro äldre, men äfven barn emottogos, ehuru man icke ansåg nödigt eller ens möjligt att för dem anordna något slags undervisning.

Den förste, som i vårt land med allvar grep sig an med att försöka undervisa idioter, var bataljonspredikanten vid nya hvarfvet i Göteborg, pastor GLASELL, som i sitt hem emottog ett mindre antal sinnesslöa barn och under flera år egnade mycken tid och möda åt deras uppfostran¹⁾. Då emellertid såväl hans embetsgöromål som hans egna tillgångar icke medgäfv

1) Det var år 1863, som pastor GLASELL öppnade sin lilla idiotskola på en egendom uti skärgården, som han inköpt med särskildt afscende på detta ändamål, och dit han af sådan orsak förlagt sitt hem. Under fyra års tid fortfor han här att egna tid och krafter åt sina skyddslingar, som till ett antal af 17 utgjordes dels af idioter, dels af döfstumma eller epileptiska, mer eller mindre sinnesslöa barn.

att fortsätta med denna verksamhet, öfverlemnade han sin lilla skola åt fröken EMANUELLA CARLBECK, som först i sitt hem fortsatte hans verk, och sedan i Sköfde grundlade Sveriges första egentliga uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn.

Idiotiskolan i Sköfde öppnades år 1868 helt och hållet på enskild väg, men har sedan på regeringens förslag erhållit ett årligt statsanslag af 2,000 Rdr mot vilkor att 2:ne friplatser der hållas tillgängliga för fattiga barn. Skolan disponerar en rymlig och väl belägen byggnad på södra sidan af staden, som är berömd för sitt sunda och natursköna läge. Elevernas antal uppgår för närvarande till 25, men är afsedt att ytterligare ökas. Anstalten dirigeras fortfarande af fröken CARLBECK med biträde af 2 lärarinnor. Läkarevården bestrides af dr H. SYLVÉN.

Skolan för sinnesslöa barn i Stockholm trädde i verksamhet i Maj 1870 uti en för tillfället förhyrd lokal, Norrtullsgatan N:o 25—27. Skolan är en stiftelse af "föreningen för sinnesslöa barns vård", och underhålles dels genom ingående afgifter för eleverna dels genom understöd af de medel, som inflyta till föreningen såsom milda gåfvor. Föreningen, som årligen sammanträder i Stockholm uti October månad, utöfvar målsmanskapet för skolan genom sin styrelse, bland hvars ledamöter en är skolans inspector. Anstaltens ringa utrymme medgifver ännu ej att emottaga utöfver 8 elever, men ansökningar inströmma i stort antal, hvarföre en utvidgning anses vara af nöden. Vid skolan finnes en friplats, stiftad af en bland hufvudstadens förnämsta affärsmän, alla de öfriga äro för betalande elever. Afgiften är 100 Rdr i kvartalet (1 Rdr 15 öre per dag), men vid fall af medellöshet äger skolans styrelse bevilja minskning till half afgift eller 50 Rdr i kvartalet (58 öre pr dag). Endast barn med någon bildningsförmåga emottagas. Anstaltens inspector är theol. dr F. GRAFSTRÖM, läkare dr ADOLF KJELLBERG, skattnästare amanuensen i Riksarchivet philos. dr O. VON FEILITZEN, som i egenskap af secreterare inom föreningens styrelse jemväl emottager ingående anmälningar.

Kasta vi nu en återblick öfver hela denna långa rad af facta, så finna vi en alltjemt stigande och i större kretsar sig utbredande ifver att räcka en hjälpsam hand åt dessa efterblifna barn, som utan sådan hjälp skulle varit oförmögna att komma framåt. Denna stora ifver kunna vi icke betrakta såsom ett tillfälligt utbrott af en öfverretad philanthropism, dömd att åter försvinna sedan öfverretningen hunnit lägga sig. Från alla håll inlöpa år efter år nya meddelanden om, att det redan stora arbetet burit goda frukter, och af frukten känner man ju trädet. Tusendetal af mensklige individer hafva redan från idiotanstalterne utgått med högre moralitet, friare intelligens och större arbetsduglighet än de utan dessa anstalters hjälp skulle hafva kunnat ernå.

Redan i och för sig äro dessa facta fullt tillräckliga för att förklara det stora allmänna deltagande, hvarmed idiotanstalterna på sista tiden omfattats, och ingen, som verkligen tagit kännedom om dem, torde numera kunna förneka, att de äro bevis på en stigande sedlig cultur. Men det finnes äfven synpunkter af ett mera speciellt intresse, hvarifrån dessa anstalter och deras resultat kunna betraktas, synpunkter, som närmast måste intressera läkaren, psykologen och pædagogen. Idiотиens factum är för studiet af hjernans functioner af stor betydelse, och det är derföre mer än sannolikt, att mera ljus skall komma att spridas öfver detta ännu så dunkla område, i mon som afvikelserna från normaltillståndet göras till föremål för allvarligare och mera omfattande observationer. De tillfällen, som genom de större idiotanstalterna beredas läkaren att dels i skolrummet och på lekplatserna dels äfven någon gång på obductionsbordet anställa jemförande undersökningar, skola säkert icke komma att alldeles gå förlorade för vetenskapen.

För psykologen bör det vara af stort intresse att kunna anställa sina iakttagelser öfver de mensklige förmögenheterna i deras utvecklade eller någon gång alltför ensidigt utvecklade tillstånd. Han skall deraf utan tvifvel kunna hämta mångt correctiv emot ensidigheter i sin egen uppfattning.

Äfven pædagogen kan hafva mycket att lära af dessa skolor, som äro hänvisade att arbeta med så ytterst små krafter. Idiotskolorna, säger dr E. SALOMON i sin lilla bok om dessa ¹⁾, "ha ej blott lyckats i sin ursprungliga uppgift, utan de hafva äfven haft en återverkan på sättet att i allmänhet rätt uppfostra barn i synnerhet med hänsyn till den stora vigten af omvexling emellan bokliga studier och kroppsöfningar, och den oeftergifliga nödvändigheten af att göra undervisningen till en tillfredsställande i stället för en plågsam sysselsättning, som lätt nedtrycker de ungdomliga krafterna. Hvarje lärare kan i en idiotskola inhemta den lärdomen, att sedan lärjungens uppmärksamhet en gång vunnits får ej arbetet drifvas ända till trötthet."

Att våra tongifvande pædagoger ännu icke insett sanningen af dessa vår ärade collegas ord, derom bära våra offentliga och äfven många enskilda skolor alltför tydliga vittnesbörd, och önskligt vore, om idiotskolorna äfven i vårt land kunde komma att återverka på den allmänna uppfostringsmetoden. För närvarande torde man om densamma kunna säga med ASKLEPIADES, om den romerska medicinen: Non solum non prodesse naturam, sed etiam nocere.

Någon förbättring härutinnan kan dock ej vara att vänta förr, än de män, som stifta skolans lagar, lärt sig inse, att naturens lagar äro af äldre datum, och att dessa icke låta förändra sig af de nya paragraferna.

I det följande skola vi kasta en blick på idiotiens orsaker och de vanligaste former, hvarunder densamma uppträder.

---

1) Om anstalter för idioters vård af doktor ERNST SALOMON Lund 1869.

Bilaga N:o 1.

Utdrag af reglementet för idiotanstalten Kückenmühle vid Stettin.

1. Ändamål och inrättning.

Enligt sin plan är anstalten i första rummet en uppfostringsanstalt för sinnesslöa barn. Såsom sådan är den afsedd att till undervisning och uppfostran emottaga barn, hos hvilka enskilda själsförmögenheter saknas eller äro outvecklade mest i sammanhang med kroppsliga brister och missbildningar, och dem som äro så ringa begåfvade, att de vanliga bildningsmedlen hos dem visat sig otillräckliga. Ändamålet med undervisningen är religiös och intellectuel mognad för confirmation, samt duglighet till förvärf af eget lifsuppehälle.

Såsom vårdanstalt för obotliga idioter vill anstalten för det andra vara ett vänligt hem och en skyddande asyl för sådana, som antingen inom uppfostringsanstalter visat sig icke vara mottagliga för undervisning, eller hvilkas andliga och kroppsliga tillstånd redan derförutan utesluta all utbildning.

Slutligen är anstalten afsedd att vara en arbetsinrättning för äldre idioter, inom hvilken de elever, som inom uppfostringsanstalten vunnit den utbildning, hvaraf de varit märkliga, kunna finna tillfälle till nyttigt arbete. Dervid skall den uppnådda utbildningen genom fortsatt, ehuru inskränkt undervisning bevaras, och den sedliga och religiösa charactersbildningen befordras.

Princip för behandlingen är den christliga barmhertighetens och kärlekens ande. Uppfostringsarbetet afser sorgfälligt hvarje elevs egendomlighet. Anstaltens lif skall så mycket som möjligt hafva karakteren af ett familjelif och vara egnadt att hos eleverna väcka kärlek och förtroende till sina uppfostrare och en känsla af glad hembefordrad.

Den kroppsliga vården fäster afseende vid alla de betingelser, som erfordras för att vinna ett normalt helotillstånd. Hon söker utbilda och stärka de svaga kroppskrafterna, och

undanrödja allt, som kan hämma den andliga utvecklingen. Sålunda sörjer hon för tillgång på ren luft och solljus, för renlighet och en regelmässig vård af huden genom kalla och varma bad, för tillräcklig och med uppmärksamhet öfvervakad rörelse i fria luften, samt för att den dagliga födan motsvarar kroppens tillstånd och behof.

Den andliga vården består hufvudsakligen i en regelmässig, till ändamål och method efter de svaga krafterna afmätt, elementarundervisning i skrifning och läsning, religion, räkning, teckning och sång; vidare i handledning vid nyttigt, bildande och stärkande arbete, samt i utbildningen af ett barnsligt muntert sinne genom samfälda lekar och omfattande turer i det fria.

Det religiösa lifvet vårdas genom religionsundervisning och genom regelmässig husandakt.

Den oafbrutna uppsigt, som egnas eleverna dag och natt förhindrar det skadliga inflytande, som möjligen några skulle kunna hafva på de öfriga.

En af curatoriet fastställd husordning bestämmer om anstaltens inre lif, och sätter den kroppsliga och andliga vården sinsemellan i ett naturligt förhållande och en riktig vexelverkan.

Uti vårdanstalten för de obotlige träder den kroppsliga vården i förgrunden, och inom arbetsinrättningen anordnas verkstäder för att drifva lättare handverk. Derjemte tagas hithörande alumner till biträden vid arbeten i trädgården och vid den öfriga økonomien.

Anstaltens trenne hufvudafdelningar förblifva sinsemellan åtskilda och i öfrigt skiljas eleverna efter kön, äfvensom efter graden af deras förmåga och utbildning.

Under ledning af föreståndaren och af anstaltens läkare är den speciela vården och tillsynen öfver de vanliga eleverna anförtrodd åt "bröder", tillhöriga ZÜLLCHOW'ska brödrastiftelsen, och öfver de qvinliga åt "systrar" från Diakonissanstalten i Stettin.

2. Bestämmelser om inträde.

Emottagna blifva elever af båda könen, hvilkas tillstånd erbjuda någon möjlighet för ett verksamt inflytande af de medel,

öfver hvilka anstalten förfogar; i uppfostringsanstalten intagas barn från 5 till 16 år, i vård- och arbetsanstalten äfven äldre.

Sinnesslöa personer, som lida af långvariga chroniska sjukdomar, kunna icke emottagas, epileptiska endast undantagsvis.

Anmälningar ställas till någon medlem af curatoriet med bifogande af svar på de i reglementet uppställda frågor. Curatoriet bestämmer om den anmäldes emottagande och förbehåller sig rättighet till uppsägning pr kvartal.

För hvarje elev, som erhållit plats, bör till föreståndaren aflemnas: dopsedel, vaccinationsattest, dubbel förteckning öfver medförda kläder samt skriftlig förklaring af målsman, att han erkänner prospectets bestämmelser.

Bilaga N:o 2.

Utdrag af reglementet för idiotskolan i Haag¹⁾.

Cap. I.

Inrättningens ändamål och beskaffenhet.

Art. 1. Idiotskolans ändamål är: kroppslig, intellectuel och moralisk uppfostran åt barn, som i följd af bristande eller på ett felaktigt sätt utvecklade själsförmögenheter äro oförmögna att emottaga vanlig, till och med lägre undervisning.

Art. 3. Från denna inrättning äro således uteslutna sådana barn, som med framgång kunna undervisas i vanliga skolor; deremot tages ordet Idiotism här i sin vidsträcktaste betydelse, äfven af fullkomlig medvetlöshet eller medfödd sinnesrubbing.

Art. 4. Emottagas må icke: barn eller unga personer, som lida af temporär sinnesrubbing, och alla sådana, som, i följd af epileptiska eller andra symptom, antingen med hänseende till dem sjelfva lemna föga hopp, eller ock skulle kunna blifva farliga för de andra lärjungarna.

1) Reglement voor de Idiotten school te s'Gravenhage, opgerigt 14 Mcj 1855 — s'Gravenhage L. J. VERHOEVEN.

Art. 5. Idiotskolans syftemål är icke blott att bibringa lärjungarna några högst enkla kunskaper, utan att, så vidt möjligt är, helt och hållet vinna dem för familjen och samhället, och sätta dem i stånd att emottaga undervisning i religionen, genom att lära dem fritt bruka sina kropps- och själskrafter och att använda dessa krafter så väl till arbete, som till utveckling af det psykiska lifvet.

Art. 6. De medel, hvilka man anser isynnerhet kunna med framgång användas för detta ändamål, äro:

Gymnastik, till lemmarnas öfning.

Musik och sång, för att väcka och leda känslan.

Språköfning, hufvudsakligen efter samma teori, som följes i skolor för döfstumma.

Åskådlig undervisning, till största delen enligt metoden i småbarnsskolor.

Läsa, skriva och räkna, när något anlag derföre finnes.

Enkelt arbete, lämpadt efter hvars och ens behof.

Isynnerhet äfven lekar och förströelser, så mycket som möjligt i fria luften.

Art. 7. Vid allt detta ställes slutligen i främsta rummet det stora behofvet utaf personlig och kärleksfull omsorg om hvarje lärjunge särskildt, hvartill oundgängligen fordras en (relativt) stor och skicklig personal.

Cap. II.

Lärjungarnes emottagande, vistelse i och utgång ur skolan.

Art. 8. Tillträde till denna skola skall stå öppet för barn af båda könen, af hvarje samhällsklass och trosbekännelse.

Art. 9. Fastän företrädesvis önskas unga lärjungar, kunna äfven äldre, ända till 25 års ålder, emottagas, så framt man tror, att någon utveckling hos dem är möjlig.

Art. 10. För att en lärjunge skall blifva emottagen, fordras:

a. intyg af en läkare, som förut behandlat lärjungen, rörande dennes tillstånd och dess förmodade orsak;

b. intyg af en eller flera lärare, ifall vanlig undervisning redan blifvit försökt utan framgång.

Art. 11. I skolan skall föras en journal, uti hvilken anteckningarna öfver hvarje lärjunge skola börja med dessa intyg. I brist derutaf skall den nykomne undersökas af en legitimerad läkare och, om så anses nödigt, äfven utaf en lärare, samt bådas utlåtanden införas först i journalen.

Art. 12. Å tider, som närmare skola bestämmas, skall skolans lärare göra anteckningar i journalen öfver hvarje lärjunges framsteg. Tillika skola alla vidare upplysningar, som erhållas utaf föräldrar, förmyndare eller målsmän, der införas. Dock må läraren, utan Directionens vetskap, icke visa denna bok för någon.

Art. 13. Undervisningstimmarna äro från kl. 9 f. m. till kl. 4 e. m., så vida det icke blir rådligt och möjligt att äfven under aftontimmarna låta några oförsörjda barn förblifva under uppsigt i skolan.

Art. 14. Skoltimmarna skola, i öfverensstämmelse med Art. 6, tillbringas omvexlande med undervisning, lekar och handarbete.

Art. 16. Lärjunge utskrifves af Directionen:

1:o när han uppnått 28 års ålder;

2:o när han begagnat undervisningen under 5 års tid, och inga särskilda skäl finnas för honom att fortsätta längre;

3:o när till följe af hans helstillstånd en längre vistelse i skolan icke är rådlig för honom sjelf eller andra;

4:o när intet hopp om vidare utveckling finnes; eller också lärjungen anses vara i stånd att begagna vanlig skolundervisning.

Art. 17. Directionen skall endast med grannlagenhet samt uti vetenskapens och mensklighetens intresse begagna anteckningarna i journalen, äfven de som röra från skolan redan utgångna lärjungar; uti tryckta afhandlingar må ej nämnas nå-

gon lärjunges namn, för hvars undervisning betalning blifvit erlagd, utan föräldrars, förmyndares eller målsmäns samtycke.

Cap. III.

Direction, personal och tillträde till skolan.

Art. 18. Så snart skolan är öppnad, förena sig de tre stiftarena till en fortfarande direction, hvarjemte de förbehålla sig att tillkalla ännu två eller flera Directörer, om så skulle anses nödigt.

Art. 19. Utaf denna Direction skall alltid en legitimerad, helst i Haag praktiserande läkare vara ledamot, äfvensom ock, om möjligt, en skolinspector, medlem af stadens skolcommission eller skollärare.

Art. 21. Directörsbefattning skall städse bestridas utan någon lön, och inrättningens fonder, tillkomna genom gåfvor, skol- eller kostpenningar eller hvad annat som helst, få aldrig användas till något annat ändamål än stiftelsens fromma, eller till fattiga, äfven utom staden boende lärjungars intagning och försörjning.

Art. 24. Det nödiga antalet biträdande lärare, lärlingar och medhjelparinnor antagas och lönas utaf Directionen i samråd med förste läraren.

Art. 25—30.

Inkomsten tillfaller *Föreningen för sinnesslöa barns vård.*

Pris: 50 öre.

UPSALA, Ed. Berling, 1870.